

ШЛЯХИ КОНТРОЛЮ КОМПЕТЕНЦІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Л.М. Черноватий, М.П. Ігольнікова, В.С.Корнієнко

Кореляційний аналіз порівняльної ефективності двох різних за ступенем складності способів оцінювання якості усного перекладу з аркуша з англійської мови на українську майбутніх перекладачів, показав їх практичну рівноцінність. У статті наводяться рекомендації щодо застосування кожної з них.

Ключові слова: навчання усного перекладу, переклад з аркуша з англійської мови на українську, оцінювання усного перекладу з аркуша студентів.

Суттєвою умовою успішного формування фахової компетенції майбутніх перекладачів є об'єктивне оцінювання навчальних перекладів студентів, що пов'язано з реалізацією принципу функціональної або динамічної еквівалентності, тобто передачею змісту оригіналу таким чином, щоб забезпечити збіг усіх суттєвих ознак тексту перекладу (ТП) з інтенцією автора тексту оригіналу (ТО). Ця проблема хоча й згадувалася у низці праць деяких авторів (див. аналіз далі), видається *актуальною*, зважаючи на практичну відсутність її дослідження у парі «англійська-українська» мови.

Дослідники [8] виділяють кілька напрямів в оцінюванні перекладів. У межах суб'єктивного підходу оцінювач оперує такими критеріями, як «вірність щодо оригіналу» та «природне сприйняття ТО», що не мають чіткого визначення, а тому можуть значною мірою коливатися від одного оцінювача до іншого. Схожим є й так званий неогерменевтичний підхід, що ґрунтується на розумінні перекладу як індивідуального творчого акту, що не піддається будь-якій систематизації, узагальненню чи правилам [9, с.197].

Прибічники психолінгвістичного підходу (див., наприклад, [2]) пропонують три критерії для оцінки перекладу: загальна ефективність процесу комунікації, розуміння наміру автора ТО та еквівалентність реакції рецепторів ТП реакції адресатів ТО. Однак, як зазначають інші дослідники [9, с.198], на практиці згадані критерії виявляються такими ж розмитими, як і ті, що застосовувалися у суб'єктивній моделі.

Лінгвістичні теорії, які пропонують оцінювати переклад на рівні тексту [10], застосовують процедуру з трьох етапів: 1) аналіз ТО з метою визначення змісту, що підлягає перенесення в ТП; 2) порівняння ТП з ТО для визначення перекладацьких прийомів, застосованих у процесі перекладу; 3) оцінка ТП з точки зору металінгвістичних суджень, що ґрунтуються на ознаках типу конкретного ТО. На думку деяких авторів [9, с.198], недоліком цієї моделі є її певна запрограмованість.

Літературні підходи, що ґрунтуються на оцінюванні перекладу на рівні тексту [12], взагалі ігнорують ТО, оцінюючи ТП майже виключно з точки зору функції останнього у системі літератури мови перекладу, що навряд чи згодиться для оцінювання перекладу галузевих текстів, які переважно складають матеріал для навчання майбутніх перекладачів.

Схожі проблеми можуть виникнути і при намаганні застосувати для оцінювання функціональні теорії перекладу. Наприклад, з точки зору теорії скопос (*skopos*) [14], вирішальним чинником при оцінюванні перекладу є функція ТП, а не еквівалентність ТО і ТП, тобто адекватність з точки зору мети (*skopos*), замінює поняття «еквівалентність» при оцінюванні якості перекладу. Розмитість термінів «еквівалентність» та «адекватність» неминуче спричинить значний вплив суб'єктивного чинника при спробі застосувати ці положення на практиці.

Перспективною для розроблення системи оцінки є функціонально-прагматична модель перекладу [8], де пропонується розрізняти два типи перекладацьких помилок, що ґрунтуються на взаємовідношенні між ТО та ТП – розбіжності в межах функціональних вимірів (*dimensional mismatches*), тобто прагматичні помилки, пов'язані з користувачами мови та вживанням останньої у мовленні, та розбіжності поза межами функціональних вимірів (*non-dimensional mismatches*), тобто помилки, пов'язані з передачею денотативного значення елементів ТО та порушеннями системи мови перекладу на різних рівнях [9, с.199].

Враховуючи значний діапазон поглядів на проблему, що розглядаються, у даній роботі ми спробували дослідити деякі шляхи її можливого розв'язання. *Об'єкт* дослідження, зважаючи на рамки даної роботи, ми обмежили контролем рівня умінь усного перекладу з аркуша англomовних галузевих текстів на українську мову, а *предмет* – способами згаданого контролю, включаючи й типи та види перекладацьких помилок, які доцільно враховувати у процесі його оцінювання. Вибір перекладу з аркуша як виду мовного посередництва для дослідження пояснюється його особливостями порівняно з іншими згаданими видами (див., зокрема, [4; 5; 6]).

Когнітивна модель усного перекладу з аркуша включає дії, спрямовані на сприйняття інформації тексту оригіналу (читання), на її аналіз та відтворення мовою перекладу [7]. При перекладі з аркуша відсутня необхідність збереження змісту тексту оригіналу, оскільки цей текст постійно знаходиться перед очима перекладача. Відсутній і оратор, завдяки чому перекладач може більше уваги приділити продуктивності зусиль, спрямованих на читання та відтворення [4, с.165-183]. З іншого боку, специфіка здійснення перекладу з аркуша робить його схожим на синхронний переклад. Зокрема, незважаючи на відсутність окремого етапу запам'ятовування змісту тексту оригіналу, мнемічні дії у цьому виді перекладу все одно присутні, адже сприйняття інформації та аналіз здійснюються практично одночасно з фазою відтворення, тобто перекладач озвучує переклад речення 1, паралельно читаючи речення 2. Відповідно хоча при перекладі з аркуша перекладач може регулювати темп сприйняття тексту оригіналу та темп його відтворення, забезпечення плавності мовлення можливе тільки за умови одночасного здійснення читання тексту оригіналу та його відтворення мовою перекладу [4, с.46].

Окрім того, синтаксичні відмінності більшості мов часто вимагають прочитати речення тексту оригіналу до кінця, перш ніж відтворити його мовою перекладу. Таким чином, перекладач змушений утримувати певну частку інформації у короткочасній пам'яті і лише потім відтворити його. Переклад з аркуша ускладнюється також небажаністю пауз хезитації, повторів та переформулювань при відтворенні тексту мовою перекладу. Важливою є також вимога збереження стабільного ритму мовлення перекладача, якої непросто дотримуватися при перекладі ускладнених текстів, що характеризуються, наприклад, значною питомою вагою складнопідрядних речень, для розуміння яких необхідно більше часу.

Нарешті, переклад з аркуша характеризується також значним впливом інтерференції з боку вихідної мови, бо текст постійно знаходиться перед очима перекладача [7, с. 180]. З цієї причини деякі дослідники вважають переклад з аркуша навіть важчим за синхронний, оскільки непросто думати лише про значення повідомлення, коли слова, які містять його, чорним по білому стоять перед очима [5, с. 182]. А. Мартін підтримує таку точку зору, хоча й наголошує на тому, що необхідність миттєвого розуміння та аналізу когнітивного змісту наявна як в перекладі з аркуша, так і в усному послідовному та синхронному перекладах, проте змішана природа перекладу

з аркуша вимагає більше зусиль для збереження незалежності від вихідного тексту [11, с.404]. Таким чином, вибір перекладу з аркуша як матеріалу дослідження видається вмотивованим, зважаючи на його операційну складність та відмінність від інших видів перекладу.

Мета нашого дослідження полягала у визначенні порівняльної ефективності двох способів контролю якості перекладу з аркуша. Згадані способи відрізнялися один від іншого ступенем деталізації типів та видів перекладацьких помилок. Для досягнення цієї мети слід було розв'язати такі завдання: 1) підібрати текст для перекладу, який би був типовим з точки зору перекладацьких труднощів, що містяться у пересічному галузевому тексті; 2) підібрати досліджуваних, які були б репрезентативними щодо студентів, що навчаються за спеціальністю «Переклад»; 3) провести експериментальний зріз (переклад тексту досліджуваними); 4) перевірити переклади досліджуваних і зафіксувати усі перекладацькі помилки; 5) класифікувати перекладацькі помилки за типами та видами, а також встановити їх ієрархію; 6) визначити процедуру застосування двох різних способів контролю якості перекладу галузевих текстів, які відрізнялися б один від іншого ступенем деталізації типів та видів перекладацьких помилок; 7) оцінити одні й ті самі переклади двома згаданими способами; 8) вирахувати коефіцієнт кореляції результатів оцінювання, отриманих внаслідок застосування цих способів; 9) сформулювати висновки за результатами дослідження.

У процесі дослідження застосовувалися такі методи, як зріз навичок та умінь перекладу з аркуша англійських галузевих текстів на українську мову, аналіз та узагальнення результатів, статистична обробка даних.

Зріз був проведений у грудні 2008 року. Досліджуваними були 12 студентів четвертого курсу (9 жінок та 3 чоловіки віком від 20 до 21 року) англійського перекладацького відділення факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Переклади виконувалися у межах проміжного контролю з дисципліни «Практика перекладу англійської економічної літератури». Для перекладу з аркуша кожному студенту відводилося до 5 хвилин. Текст обсягом 232 слова, який був запозичений з оригінальної літератури [13], поданий далі.

The USA endured a deep recession throughout 1982. Business bankruptcies rose 50 percent over the previous year. Farmers were especially hard hit, as agricultural exports declined, crop prices fell, and interest rates rose. But while the medicine of a sharp slowdown was hard to swallow, it did break the destructive cycle in which the economy had been caught. By 1983, inflation had eased, the economy had rebounded, and the United States began a sustained period of economic growth. The annual inflation rate remained under 5 percent throughout most of the 1980s and into the 1990s. The economic upheaval of the 1970s had important political consequences. The American people expressed their discontent with federal policies by turning out Carter in 1980 and electing former Hollywood actor and California governor Ronald Reagan as president. Reagan based his economic program on the theory of supply-side economics, which advocated reducing tax rates so people could keep more of what they earned. The theory was that lower tax rates would induce people to work harder and longer, and that this in turn would lead to more saving and investment, resulting in more production and stimulating overall economic growth. While the Reagan-inspired tax cuts served mainly to benefit wealthier Americans, the economic theory behind the cuts argued that benefits would extend to lower-income people as well because higher investment would lead to new job opportunities and higher wages.

За результатами аналізу перекладів студентів було виділено три типи помилок (див. також [3]).

Тип 1. Помилки, що суттєво змінюють зміст оригіналу: а) вилучення релевантної інформації (наприклад, пропуск слова «заможніші» при перекладі речення *the Reagan-inspired tax cuts served mainly to benefit wealthier Americans*); б) неправильне виведення значення слова з контексту (наприклад, переклад слова *upheaval* як «занепад» замість «піднесення»); в) неправильний вибір відповідника через неврахування контексту (наприклад, переклад слова *argued* як «суперечила» замість «доводила»); г) невірне вживання прийменника / сполучника, яке призводить до викривлення зв'язку між смисловими частинами речення (наприклад, переклад фрази *medicine of a sharp slowdown* як «зцілення від цього різкого занепаду» замість «у вигляді»); ґ) невдала контекстуальна заміна (наприклад, переклад фрази *had important political consequences* як «ґрунтувався на важливих політичних обставинах» замість «мав важливі політичні наслідки»); д) неправильне встановлення зв'язку між головним і підрядним реченням (наприклад, «програма... сприяла..., тому...» замість «**хоча** програма сприяла...» у реченні *While the Reagan-inspired tax cuts served mainly to benefit wealthier Americans, the economic theory behind the cuts argued that benefits would extend to lower-income people as well*); е) неправильне визначення функції частини речення у реченні (наприклад, переклад слова *argued* як «незважаючи на спори» замість «доводила» у реченні *the economic theory argued that benefits would extend to lower-income people*); є) додавання (наприклад, переклад фрази *it did break* як «він не порушив» замість «він порушив»); ж) дослівний переклад (наприклад, переклад фрази *interest rates* як «показники зацікавленості» замість «процентні ставки»).

Тип 2. Помилки, що за певних обставин можуть змінити зміст оригіналу: а) дослівний переклад (наприклад, переклад фрази *new job opportunities* як «нові можливості працювати» замість «створення нових робочих місць»); б) неправильне вживання прийменника / сполучника / прислівника (наприклад, переклад слова *while* як «у той час, коли» замість «хоча»); в) вилучення інформації, відсутність якої можна компенсувати (наприклад, пропуск слова «колишній» у фразі *former Hollywood actor*); г) додавання інформації, яка може призвести до викривлення змісту (наприклад, переклад слова *recession* як «спад виробництва»); ґ) неправильне виведення значення слова з контексту (наприклад, переклад фрази *theory of supply-side economics* як «двосторонньої економіки» замість «економіки, що ґрунтується на пропозиції» у реченні *Reagan based his economic program on the theory of supply-side economics, which advocated reducing tax rates*); д) неправильне вживання форм граматичного часу (наприклад, переклад словосполучення *would lead to* як «призвела б» замість «призведе» у реченні *the economic theory... argued that benefits would... lead to new job opportunities and higher wages*); е) неправильне транскодування (наприклад, передача прізвища *Reagan* як «Ріган» замість «Рейган»); є) невдала контекстуальна заміна (наприклад, переклад слова *governor* як «урядовця» замість «губернатора»); ж) неправильне визначення функцій членів речення (наприклад, переклад фрази *Reagan-inspired tax cuts* як «Рейган... розробляв зменшення податків»).

Тип 3. Помилки, що несуттєво змінюють зміст оригіналу: а) перефразування (наприклад, «вигоди будуть поширюватися на менш заможних...» замість «на людей з меншим рівнем прибутку»); б) повтор (наприклад, «губернатора Каліфорнії... Каліфорнії Рональда Рейгана»); в) дослівний переклад (наприклад, передача словосполучення *agricultural*

exports як «сільськогосподарський експорт» замість «обсяг експорту сільськогосподарських продуктів»); г) русизми (наприклад, переклад слова *tax* як «налогові» замість «податкові»); г) неправильний вибір виду дієслова (наприклад, переклад слова *expressed* як «висловлювали» замість «висловили» у реченні *The American people expressed their discontent with federal policies by turning out Carter in 1980*); д) неузгодженість частин речення (наприклад, «на початку 90-х роках»); є) порушення порядку слів (наприклад, розміщення слова «президентом» наприкінці речення «обрали голлівудського актора та губернатора Каліфорнії Рональда Рейгана президентом»); є) вилучення нерелевантної інформації (наприклад, пропуск слова «загальний» у фразі *overall economic growth*); ж) неточне вживання прийменника/сполучника (наприклад, переклад слова *throughout* як «на протязі» замість «протягом»); з) невдалий вибір синоніма (наприклад, переклад слова *induce* як «примушувати» замість «заохочувати»); і) тавтологія (наприклад, зловживання словом «роки» у фразі *протягом усіх років з 1980-х по 1990-ті роки*); і) додавання (наприклад, зайве слово «також» у фразі *ці вигоди будуть розповсюджуватися і на менш заможних людей також*); к) звуження змісту слова (наприклад, переклад слова *lower-income* як «незаможних» замість «менш заможних»); л) недотримання стилістики (наприклад, переклад фрази *were hard hit* як «були пригнічені» замість «постраждали» у реченні *Farmers were especially hard hit, as crop prices fell*); м) невдала контекстуальна заміна (наприклад, переклад фрази *by turning out Carter* як «шляхом непереобрання» замість «змістивши з посади»); н) невдалий описовий переклад (наприклад, *...зменшення податкових ставок, що, таким чином, сприяло тому, що люди могли...*); о) неправильне визначення зв'язку між членами реченнями (наприклад, «теорія... могла примусити» замість «податкові ставки могли примусити» у реченні *The theory was that lower tax rates would induce*); п) невдале вживання слова через неврахування сполучуваності слів (наприклад, вживання слова «сприяла заможнішим американцям» замість «була вигідна»); р) неточний вибір відповідника через неврахування контексту (наприклад, переклад слова *cycle* як «цикл» замість «коло» у фразі *destructive cycle in which the economy had been caught*); с) невдале відмінювання слова (наприклад, «у 1980 році»), невдале дієвідмінювання дієслова (наприклад, «заохочать» замість «заохотять»), неточне вживання ступеня порівняння прислівника (наприклад, переклад слова *more* як «більшість» замість «більше»), вживання однини замість множини (наприклад, «відсоткова ставка» у реченні *interest rates rose*).

За методом (назвемо його традиційним) оцінювання навчальних письмових перекладів, який використовується на кафедрі теорії та практики перекладу англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, за кожну помилку першого типу (втрату суттєвої інформації або її викривлення) нараховується 1 штрафний бал, за помилку другого типу – 0,5 штрафного бала, а за помилку третього типу – 0,1 штрафного бала. Такий підхід може видатися надто загальним, однак він дозволяє помірно швидко й відносно надійно оцінювати письмові переклади студентів, не вдаючись до ускладнених підрахунків. З іншого боку, залишаються сумніви, чи не потрапляють при такому підході в одну й ту ж категорію помилки, які мають суттєво різну «вагу», що може негативно вплинути на об'єктивність оцінки, змінивши співвідношення між оцінками різних студентів. Для перевірки цього припущення ми спробували «розтягнути» шкалу оцінки, виділивши шість (замість трьох) типів помилок і присвоївши їм різну «вагу». Згадана гіпотетична шкала наведена далі.

- 1,0 бал – за всі помилки типу 1;
- 0,5 бала – за вилучення інформації, відсутність якої можна компенсувати, а також за неправильне виведення значення слова з контексту;
- 0,4 бала – за додавання інформації, яка може призвести до викривлення змісту; неправильне транскодування; невдалу контекстуальну заміну;
- 0,3 бала – за дослівний переклад; неправильне вживання прийменника / сполучника / прислівника; неправильне вживання форм граматичного часу; неправильне визначення функцій членів речення;
- 0,2 бала – за дослівний переклад; русизми; вилучення нерелевантної інформації; неточне вживання прийменника/сполучника; невдалий вибір синоніма; звуження змісту слова; недотримання стилістики; невдалу контекстуальну заміну; неправильне визначення зв'язку між членами реченнями; невдале вживання слова через неврахування сполучуваності слів; неточний вибір відповідника через неврахування контексту;
- 0,1 бала – за невдале перефразування; повтор; неправильний вибір виду дієслова; неузгодженість частин речення; порушення порядку слів; тавтологію; додавання; невдалий описовий переклад; невдале відмінювання слова, невдале дієвідмінювання дієслова, неточне вживання ступеня порівняння прислівника, вживання однини замість множини.

На наступному етапі ми оцінили письмові переклади досліджуваних за двома способами, зміст яких був викладений вище. Результати такого оцінювання подані у табл. 1.

Таблиця 1 - Порівняльні результати оцінювання перекладів досліджуваних за двома способами. Умовні позначення: S – студент; КШБ-1 – кількість штрафних балів за традиційною методикою оцінювання; КШБ-2 – кількість штрафних балів за експериментальною методикою оцінювання

S	КШБ-1	КШБ-2
S1	5,1	8,3
S2	6,5	9,3
S3	7,5	9,8
S4	10,1	13,9
S5	10,4	14,1
S6	10,6	14,4
S7	10,9	14,3
S8	11,5	15,0
S9	11,6	15,3
S10	11,6	15,6
S11	12,4	15,9
S12	15,3	20,2

Як випливає з табл. 1, співвідношення результатів студентів між собою є практично однаковим в обох колонках. Рейтинг студентів є майже ідентичним, за винятком результатів студентів 6 (позиція 6 за рейтингом А і позиція 7 за рейтингом Б) і 7 (позиція 7 за рейтингом А і позиція 6 за рейтингом Б), однак різниця між згаданими студентами в обох рейтингах є дуже незначною (0,3 штрафного бала в рейтингу А і 0,1 штрафного бала в рейтингу Б), а, отже, такі зміни рейтингу є природними. Подібна схожість може свідчити про високу кореляцію обох способів оцінки. Для перевірки цього припущення ми вирахували коефіцієнт кореляції результатів, отриманих внаслідок застосування згаданих способів оцінювання, за відповідною методикою [1, с. 420].

Коефіцієнт кореляції обчислювався за формулою (1)

$$r_{xy} = \frac{\sum z_x \cdot z_y}{N} \quad (1)$$

де r – коефіцієнт кореляції, Z_x – стандартна кількість штрафних балів за розробленою у цій роботі методикою оцінювання; Z_y – стандартна кількість штрафних балів за традиційною методикою оцінювання; N – кількість студентів.

Для подальших обчислень ми вираховували також середнє відхилення штрафних балів, стандартне відхилення та стандартні бали. Середнє відхилення штрафних балів (x та y) ми обчислювали за формулою (2):

$$x = X - M_x, \quad (2)$$

де X – кількість штрафних балів, отриманих після перевірки робіт новим методом; M – середній показник штрафних балів у групі.

Стандартне відхилення штрафних балів (σ) обчислювалося за формулою (3):

$$\sigma_x = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N}}. \quad (3)$$

Якщо середнє відхилення x розділити на стандартне відхилення σ , то воно перетворюється на стандартну кількість штрафних балів z :

$$Z_x = \frac{x}{\sigma_x}. \quad (4)$$

Результати обчислень згаданих величин подані у табл. 2.

Таблиця 2 Результат обчислення кореляції традиційного та експериментального методів оцінювання якості письмових перекладів досліджуваними. Умовні позначення: див. вище. $M_x = 17,99$; $\sigma_x = 2,65$; $M_y = 150,3$; $\sigma_y = 3,16$; $\sum Zx Zy = 23$; $r_{xy} = 0,99$

S	X	x	z _x	z _x z _y	z _y	y	Y
S1	5,1	-5,2	-1,96	3,4104	-1,74	-5,5	8,3
S2	6,5	-3,8	-1,43	2,0306	-1,42	-4,5	9,3
S3	7,5	-2,8	-1,06	1,3462	-1,27	-4	9,8
S4	10,1	-0,2	-0,08	-0,0024	0,03	0,1	13,9
S5	10,4	0,1	0,04	0,0036	0,09	0,3	14,1
S6	10,6	0,3	0,11	0,0209	0,19	0,6	14,4
S7	10,9	0,6	0,23	0,0368	0,16	0,5	14,3
S8	11,5	1,2	0,45	0,171	0,38	1,2	15
S9	11,6	1,3	0,49	0,2352	0,48	1,5	15,3
S10	11,6	1,3	0,49	0,2793	0,57	1,8	15,6
S11	12,4	2,1	0,79	0,5293	0,67	2,1	15,9
S12	15,3	5	1,89	3,8367	2,03	6,4	20,2

Таким чином, коефіцієнт кореляції дорівнює 0,99, що свідчить про майже рівноцінне співвідношення двох систем.

На підставі отриманих нами результатів можна зробити висновок, що, по-перше, обидві системи оцінюють один і той самий об'єкт, а по-друге, оцінюють його однаково ефективно. Таким чином, розроблена нами система може служити підґрунтям для подальших досліджень з метою

розроблення об'єктивного методу оцінювання усного перекладу з аркуша з англійської мови на українську. На нашу думку, традиційна система може бути зручнішою для оцінювання якості поточних перекладів з аркуша з англійської мови на українську, оскільки вона є простішою і займає менше часу. Систему ж, запропоновану у цій роботі, можливо, доцільно використовувати при семестровому тестуванні (двічі на рік), коли необхідний більш детальний аналіз складу фахової компетенції майбутніх перекладачів.

З іншого боку, кількість досліджуваних у даному експерименті та обсяг матеріалу не дозволяє пропонувати будь-які далекосяжні узагальнення, тобто сформульовані нами висновки можуть служити лише гіпотезами для проведення більш глибокого вивчення проблеми. У цьому й вбачаємо перспективу подальшого дослідження.

SIGHT TRANSLATIONS FROM ENGLISH INTO UKRAINIAN BY UNIVERSITY STUDENTS MAJORING IN TRANSLATION: PROBLEMS OF ASSESSMENT

L.M.Chernovaty, M.P.Iholnikova, V.S. Korniyenko

The correlation analysis the comparative efficiency of two complexity-different systems of assessing sight translations from English into Ukrainian by university students majoring in Translation proved them to be approximately equal in the evaluation power. The paper contains recommendations on the possible application of each of the systems.

Key words: translation teaching, translation from English into Ukrainian, assessment of students' sight translations

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента / Р. Готтсданкер. – М.: МГУ, 1982. – 464 с.
2. Найда Ю.К. К науке переводить. Принципы соответствий / Ю.К. Найда // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Международные отношения, 1978. – С. 114-137.
3. Черноватий Л. М. Проблема оцінки письмових робіт майбутніх перекладачів / Л. М. Черноватий // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2009. – № 800. – С. 7-10.
4. Agrifoglio M. Sight Translation and Interpreting/ M. Agrifoglio // Interpreting. – 2004. – Volume 6. – Issue 1.– P. 43–67.
5. Brady M. Case Studies in Sight Translation / M. Brady // Aspects of English: Miscellaneous Papers for English Teachers and Specialists. – Udine: Campanotto, 1989. – P. 141–243.
6. Ersozlu E. Training of Interpreters: Some Suggestions on Sight Translation Teaching / E. Ersozlu // [The Translation Journal](http://www.accurapid.com/journal/34sighttrans.htm). – 2005. – Vol.9. – № 4.: <http://www.accurapid.com/journal/34sighttrans.htm>.
7. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. –Amsterdam: John Benjamins, 1995. – 277 p..
8. House J. Contrastive Discourse Analysis and Misunderstanding: The Case of German and English / J. House // M.Hellinger and U.Ammon (eds) Contrastive Sociolinguistics. – Berlin: Mouton de Gruyter, 1996. - P.345-361.
9. House J. Quality of Translation/ J. House // Routledge Encyclopedia of Translation Studies. – London: Routledge, 2001. - P.197-200.
10. Koller W. The Concept of Equivalence and the Object of Translation Studies / W. Koller // Target. – 1995. – Vol.1, N2. – pp. 191-222.
11. Martin A. Teaching Sight Translation to Future Interpreters / A. Martin // Translation — the Vital Link. Proceedings of the 13th World Congress of FIT. Brighton, August 6–13, 1993. – Vol. 1. – London: Institute of Translation and Interpreting, 1993. – P. 398–405.
12. Toury G. Translation, Literary Translation and Pseudotranslation / G. Toury // Comparative Criticism. - 1984. – N6. – P. 73-85.
13. Outline of US Economics. – Washington, DC: Office of International Information Program. – 2000. – 126 p.
14. Vermeer H. J. Skopos and Commission in Translational Action / H. J. Vermeer // The Translation Studies Reader. – New York, Routledge, 2000. - P. 221-232; 14.

Надійшла до редакції 16 листопада 2009 р.